Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl papildomo lankstumo Rusijos Federacijos karinės agresijos padariniams šalinti iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1303/2013 ir Reglamentas (ES) 2021/1060 FAST (lanksti pagalba teritorijoms) – CARE

(COM(2022) 325 final – 2022/0208 (COD))

(2022/C 486/20)

Pranešėja **Elena-Alexandra CALISTRU**

Prašymas pateikti nuomonę	Europos Parlamentas, 2022 7 4
	Europos Sąjungos Taryba, 2022 7 15
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 177 ir 304 straipsniai
Atsakingas skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
Priimta skyriuje	2022 9 9
Priimta plenarinėje sesijoje	2022 9 21
Plenarinė sesija Nr.	572
Balsavimo rezultatai	
(už / prieš / susilaikė)	189 / 0 / 1

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1. Savo FAST-CARE pasiūlymu Komisija ėmėsi itin reikalingų papildomų veiksmų, kad padėtų valstybėms narėms, vietos valdžios institucijoms ir pilietinės visuomenės partneriams šalinti Rusijos agresijos prieš Ukrainą padarinius. EESRK labai palankiai vertina šį naują išsamų dokumentų rinkinį, kuriuo išplečiama pagal CARE jau teikiama parama ir suteikiama daugiau lankstumo sanglaudos politikos finansavimo srityje.

1.2. EESRK taip pat pripažįsta, kad tiesioginis ir netiesioginis vasario 24 d. neišprovokuotos invazijos poveikis lėmė nuolatinį pabėgėlių, atvykstančių į visas valstybes nares, ypač prie ES sienų, skaičiaus didėjimą, todėl reikia tolesnių veiksmų. Dabartinė padėtis neturi precedento, todėl šiomis ypatingomis aplinkybėmis reikia imtis visų galimų šiai padėčiai pritaikytų priemonių. Šiuo požiūriu EESRK mano, kad FAST-CARE reaguojama į šias aplinkybes, nes siūlomas papildomas finansavimas migracijos iššūkiams, kylantiems dėl Rusijos karinės agresijos, taip pat padedama sumažinti vėlavimą įgyvendinti projektus dėl bendro COVID-19 ir didelių energijos sąnaudų bei žaliavų ir darbo jėgos trūkumo, kurį sukėlė karas, poveikio.

1.3. EESRK nuolat pabrėžė, kad reikia nedelsiant ir veiksmingai reaguoti visomis įmanomomis priemonėmis. Toliau dedant pastangas užtikrinti finansavimo lankstumą turėtų būti siekiama veiksmingiausio sanglaudos politikos investicijų pagal 2014–2020 m. DFP įgyvendinimo ir sklandžios 2021–2027 m. programų pradžios. EESRK palankiai vertina laikiną galimybę įgyvendinant sanglaudos politikos programas taikyti 100 proc. bendro finansavimo iš ES biudžeto normą. Taip pat teigiamai vertinama galimybė papildomai perkelti asignavimus tarp Europos regioninės plėtros fondo (ERPF), Europos socialinio fondo (ESF) ir Sanglaudos fondo, taip pat tarp regionų kategorijų.

1.4. EESRK itin palankiai vertina tai, kad Komisija pripažįsta vietos valdžios institucijoms ir pilietinės visuomenės organizacijoms, veikiančioms vietos bendruomenėse, tenkančią didelę naštą sprendžiant migracijos iššūkius, kylančius dėl Rusijos karinės agresijos. EESRK palankiai vertina nuostatą, kad ne mažiau kaip 30 proc. paramos pagal atitinkamus prioritetus turėtų būti skiriama vietos valdžios institucijoms, socialiniams partneriams ir pilietinės visuomenės organizacijoms, siekiant užtikrinti, kad šių rūšių paramos gavėjai gautų tinkamą išteklių dalį, atsižvelgiant į jų aktyvų

vaidmenį, atliekamą vykdant pabėgėlių priėmimo ir integracijos veiksmus. Tačiau ši procentinė dalis, tenkanti daug pabėgėlių priimančioms šalims, gali būti per maža, todėl reikėtų toliau nagrinėti galimybę šią dalį padidinti su Ukraina besiribojančioms šalims.

1.5. EESRK mano, kad NVO ir socialiniai partneriai tiek kaip įgyvendinančiosios organizacijos, tiek kaip vertingi partneriai turi atlikti labai svarbų vaidmenį stebint tokių programų įgyvendinimą, ir EESRK yra pasirengęs sudaryti palankesnes sąlygas pilietinės visuomenės organizacijoms ir socialiniams partneriams ES arba Ukrainoje toliau diskutuoti apie tokį dalyvavimą. Pirmaisiais karo etapais pilietinė visuomenė įrodė galinti veiksmingai ir nedelsiant reaguoti ir, turėdama pakankamai išteklių, bus tvirtu tarpininku, užtikrinančiu, kad visuomenės poreikiai atsispindėtų aukšto lygio politikoje. Besitęsiant karui, EESRK ir toliau siekia visapusiškesnio dalyvavimo imantis neatidėliotinų veiksmų ir geresnės ilgalaikės įtraukties nustatant integracijos darbotvarkę.

1.6. EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą atleisti valstybes nares nuo pareigos laikytis paramos telkimo pagal temas reikalavimų 2014–2020 m. daugiametėje finansinėje programoje, suteikiant joms galimybę perskirstyti lėšas tarp teminių tikslų pagal tą patį to paties fondo prioritetą ir regionų kategoriją, atsižvelgiant į sparčius vietos situacijos pokyčius. Be to, EESRK teigiamai vertina nuostatą, kad išimties tvarka nuo invazijos dienos taip pat galima finansuoti išlaidas užbaigtiems arba visiškai įgyvendintiems veiksmams.

1.7. EESRK atkreipia dėmesį į įvairias visapusiškas priemones, kuriomis atsižvelgiama į mikro ir (arba) individualaus lygmens poreikius (pvz., pratęsti laikotarpį ir padidinti naujai nustatytus vieneto įkainius, kad būtų galima patenkinti pagrindinius asmenų, kuriems suteikta laikina apsauga, poreikius ir teikti jiems paramą), taip pat į poreikius makro ir (arba) valstybių narių lygmeniu (pvz., sudaryti palankesnes sąlygas laipsniškai perkelti 2014-2020 m. programų veiksmus į 2021–2027 m. programavimo laikotarpio programas, kad būtų galima apimti daugiau atidėtų veiksmų, kartu nedarant poveikio valstybių narių įsipareigojimams laikytis paramos telkimo pagal temas reikalavimų ir klimato srities tikslų).

1.8. Be to atkreipiamas dėmesys į nuostatas, kuriomis siekiama sumažinti valstybėms narėms tenkančią administracinę naštą, taip pat į Europos Komisijos įsipareigojimus padėti paramos gavėjams ir suinteresuotiesiems subjektams teikiant papildomą paramą ir gaires, pavyzdžiui, dėl viešųjų pirkimų sutarčių, kurių išlaidos viršijamos, valdymo, ir kitas su teisėkūra nesusijusias priemones ir gaires. EESRK ragina Komisiją bendradarbiauti su valstybėmis narėmis, vietos valdžios institucijomis ir pilietine visuomene siekiant pašalinti visą galimą nereikalingą administracinę naštą, kartu užtikrinant visišką skaidrumą skiriant ir įgyvendinant priemones, skirtas karo Ukrainoje padariniams šalinti. Atsižvelgdamas į tai, EESRK taip pat pabrėžia, kad reikia aktyviau įtraukti ES ir Ukrainos pilietinę visuomenę ir socialinius partnerius, siekiant užtikrinti veiksmingą išteklių planavimą, valdymą ir stebėseną ir kad ištekliai pasiektų tuos, kuriems jų labiausiai reikia, ten, kur jų labiausiai reikia.

1.9. EESRK pripažįsta, kad visų galimų priemonių reikėtų imtis pagal dabartinę daugiametę finansinę programą (DFP). Atsižvelgdamas į tai, Komitetas pritaria Komisijos ketinimui iš dalies pakeisti DFP reglamentą, kad likę 2014–2020 m. ištekliai būtų optimizuoti ir kad būtų galima sklandžiai pereiti prie 2021–2027 m. programos. Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad, nors EESRK visada ragino visais lygmenimis nuo programų vykdymo pradžios iki jų pabaigos užtikrinti kuo didesnį lankstumą ([1]), nes daugėja tiesioginių ir netiesioginių karo Ukrainoje padarinių, jis mano, kad taip pat gali tekti pridėti naujų inovatyvių finansinių priemonių ([2]). Vienas iš galimų sprendimų, kurį anksčiau rekomendavo EESRK, yra atskiras Europos Sąjungos fondas Ukrainos atstatymui ir plėtrai, kuris papildytų pastangas, dedamas siekiant paremti nuo karo nukentėjusias valstybes nares ([3]).

([1]) Žr. EESRK pozicijos dokumentą *COVID-19. Išskirtinės lanksčios sąlygos naudoti Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšas.*

([2]) Savo nuomonėse EESRK nuolat pabrėžė, jog reikia užtikrinti, kad 2021–2027 m. DFP būtų numatyta galimybė pridėti naujų inovatyvių finansinių priemonių, neapsiribojant šiomis priemonėmis: *Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (EGADP)* (OL C 364, 2020 10 28); *COVID-19. Išskirtinės lanksčios sąlygos naudoti Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšas, Reglamentas dėl Atsako į koronaviruso grėsmę investicijų iniciatyvos, Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondas (EPLSAF). COVID-19 krizė.*

([3]) Žr. EESRK nuomonę dėl 8-osios Sanglaudos ataskaitos (OL C 323, 2022 8 26, p. 54).

1.10. EESRK ragina Tarybą ir Europos Parlamentą skubiai patvirtinti šį reglamentą, kad jis galėtų būti priimtas kaip įmanoma greičiau. Šis iššūkis itin didelis, todėl reikalingas bendras ir labiau koordinuotas atsakas, ypač sparčiai artėjant šaltajam sezonui.

2. **Bendrosios pastabos**

2.1. Nuo vasario 24 d. Komisija pateikė keletą pasiūlymų pagal sanglaudos veiksmus dėl pabėgėlių Europoje (CARE), siekdama užtikrinti, kad 2014–2020 m. sanglaudos politikos ir Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo (EPLSAF) lėšos ir išankstinis finansavimas pagal iniciatyvos „REACT-EU“ programas būtų skubiai sutelkti siekiant pašalinti tiesiogines Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą pasekmes, kartu suteikiant valstybėms narėms galimybę toliau dėti pastangas užtikrinant žaliąjį, skaitmeninį ir atsparų savo ekonomikos atsigavimą po COVID-19 pandemijos sukeltos krizės.

2.2. Tačiau didėjant poreikiams, Europos Vadovų Taryba, Europos Parlamentas ir ES regionai paragino Komisiją pagal daugiametę finansinę programą pasiūlyti naujų iniciatyvų, kuriomis būtų remiamos valstybių narių pastangos šioje srityje. Dabar reikalinga parama perkeltųjų civilių ilgalaikiams poreikiams patenkinti; jiems turėtų būti padedama integruotis teikiant apgyvendinimo ir sveikatos priežiūros paslaugas, galimybes įsidarbinti ir mokytis, kol jie yra ES valstybėse narėse. Verta pažymėti, kad šis ilgalaikių pabėgėlių poreikių tenkinimo klausimas daro poveikį bendruomenėms, kurios rimtai nukentėjo nuo COVID-19 (pvz., našta sveikatos priežiūros sistemai), tačiau taip pat kelia naujų problemų, pavyzdžiui, susijusių su lyčiai atžvalgių intervencinių politikos priemonių aspektais (pvz., per mažai vaikų lanko mokyklas, o tai labai apsunkina moterų profesinę integraciją).

2.3. Karas sukėlė trukdžių tiekimo grandinėje ir darbo jėgos trūkumą. Be to, padidėjo žaliavų kainos, įskaitant energijos ir medžiagų kainas. Ši padėtis sustiprina pandemijos padarinius, sukeldama papildomų sunkumų valstybiniams biudžetams ir dar labiau uždelsdama investicijas, visų pirma į infrastruktūrą.

2.4. FAST-CARE dokumentų rinkiniu nustatomi keli svarbūs pakeitimai, kurie yra aktualūs 2014–2020 m. ir 2021–2027 m. sanglaudos politikos teisės aktams ir kuriais siekiama dar labiau paspartinti ir supaprastinti valstybių narių paramą trečiųjų šalių piliečių integracijai, kartu toliau padedant regionams atsigauti po COVID-19 pandemijos.

2.5. Didesnė parama perkeltuosius asmenis priimančioms valstybėms narėms, vietos valdžios institucijoms ir pilietinės visuomenės organizacijoms yra teikiama šiomis priemonėmis:

— išankstinio finansavimo mokėjimai padidinami papildomai 3,5 mlrd. EUR, kurie turi būti išmokėti 2022 ir 2023 m., o tai visoms valstybėms narėms suteiks greito papildomo likvidumo;

— galimybė panaudoti 100 proc. bendro ES finansavimo 2014–2020 m. laikotarpiu dabar taikoma ir priemonėms, kuriomis skatinama trečiųjų šalių piliečių socialinė ir ekonominė integracija;

— ta pati galimybė taip pat taikoma 2021–2027 m. programoms, kurios turi būti peržiūrėtos iki 2024 m. vidurio;

— supaprastinto vieneto įkainio, skirto pagrindiniams pabėgėlių poreikiams patenkinti, suma, kuri pagal CARE buvo 40 EUR, turi būti padidinta iki 100 EUR per savaitę vienam asmeniui, ir šios sumos gali būti prašoma ne ilgesniu kaip 26 savaičių laikotarpiu, t. y. nuo šiandien 13 savaičių;

— bus išplėsta pagal CARE jau suteikta kryžminio finansavimo iš ERPF ir ESF galimybė. Todėl dabar Sanglaudos fondas taip pat gali sutelkti išteklius migracijos iššūkių padariniams šalinti;

— veiklos išlaidos, kuriomis sprendžiamos migracijos problemos, dabar gali būti deklaruojamos atgaline data, kad jas būtų galima kompensuoti, net jei veikla jau įvykdyta.

2.6. Siekiant užtikrinti, kad būtų investuojama į tas sritis, kuriose to labiausiai reikia, FAST-CARE pateikiami du pagrindiniai pakeitimai:

— ne mažiau kaip 30 proc. išteklių, sutelktų taikant lankstumo priemones, turėtų būti skiriama vietos valdžios institucijų ir vietos bendruomenėse veikiančių pilietinės visuomenės organizacijų vykdomiems veiksmams, siekiant užtikrinti, kad didžiausią naštą nešantys subjektai gautų tinkamą paramos dalį;

— pagal programas gali būti remiami veiksmai, nepatenkantys į programos geografinę taikymo sritį, bet esantys toje pačioje valstybėje narėje, pripažįstant, kad pabėgėliai dažnai persikelia toje pačioje valstybėje narėje.

2.7. Kalbant apie praktinę paramą, skirtą atidėto įgyvendinimo problemai spręsti, pagal 2014–2020 m. programas remiami projektai, viršijantys 1 mln. EUR (visų pirma infrastruktūros projektai), kurių nebuvo galima laiku įgyvendinti dėl padidėjusių kainų ir žaliavų bei darbo jėgos trūkumo, gali būti toliau remiami pagal 2021–2027 m. programas, net jei jie nebūtų tinkami finansuoti pagal 2021–2027 m. tinkamumo finansuoti taisykles.

3. **Konkrečios pastabos**

3.1. EESRK palankiai vertina Europos Komisijos pastangas sukurti tinkamas ir veiksmingas finansinės paramos teikimo priemones, skirtas reaguoti į Rusijos karinės agresijos, kurios mastas ir poveikis išaugo, padarinius. Į valstybes nares nuolat plūsta dideli nuo Rusijos agresijos bėgančių asmenų srautai. Dėl šios padėties, be COVID-19 pandemijos padarinių, atsiranda papildoma našta, visų pirma vertės grandinių sutrikimas, dėl kurios ne tik kyla sunkumų valstybiniams biudžetams, kurie buvo sutelkti į ekonomikos atsigavimą, bet ir esama pavojaus, kad bus vėluojama investuoti, visų pirma į infrastruktūrą.

3.2. EESRK taip pat pripažįsta, kad kadangi tiesioginis ir netiesioginis karo Ukrainoje poveikis ir toliau didėja visose valstybėse narėse, itin svarbu užtikrinti priemones migracijos sukeltiems iššūkiams spręsti ir rinkos sutrikdymams šalinti pasitelkiant finansavimo, procedūrų ir techninės pagalbos derinį, kartu garantuojant lankstumą, judrumą ir greitą reagavimą.

3.3. EESRK visiškai pritaria tam, kad finansavimas turi būti skiriamas tikslingai peržiūrint dabartinę finansinę programą, kad nesutriktų finansavimas, kuris reikalingas pagrindinėms krizės švelninimo priemonėms ir paramai tiems, kuriems jos labiausiai reikia. Ankstesnėse nuomonėse ([4]) EESRK jau rekomendavo valstybėms narėms skirti papildomų išteklių kaip neatidėliotiną išankstinį finansavimą.

3.4. EESRK palankiai vertina tai, kad buvo nustatyta galimybė panaudoti šioms priemonėms iki 100 proc. bendro finansavimo ataskaitiniais metais, kurie baigiasi 2022 m. birželio 30 d., siekiant padėti sumažinti valstybių narių viešiesiems finansams tenkančią naštą, ir tai, kad gerokai padidintas išankstinis finansavimas ([5]) iniciatyvos „REACT-EU“ ištekliais, suteikė valstybėms narėms likvidumo, kurio reikia skubiausiems poreikiams patenkinti.

3.5. EESRK taip pat palankiai vertina Komisijos pasiūlymą taikyti iki 100 proc. bendro finansavimo normą 2021–2027 m. programų prioritetams, kuriais skatinama socialinė ir ekonominė trečiųjų šalių piliečių integracija. Nors didesne finansavimo norma pasinaudoti reikės iki 2024 m. birželio 30 d., galimybė ją peržiūrėti remiantis tuo, kaip ji buvo naudojama ir kaip ji buvo išplėsta, jei pasitvirtins, kad ji veiksminga, suteiktų veiksmų planą, kaip užtikrinti didesnį lankstumą ir likvidumą, kai atsiranda skubių finansavimo poreikių.

3.6. EESRK itin palankiai vertina nuostatą, kad ne mažiau kaip 30 proc. atitinkamų prioritetų paramos turėtų būti skiriama paramos gavėjams, kurie yra vietos valdžios institucijos, socialiniai partneriai ir vietos bendruomenėse veikiančios pilietinės visuomenės organizacijos, siekiant užtikrinti, kad šių rūšių paramos gavėjai gautų tinkamą tokių išteklių dalį, atsižvelgiant į jų aktyvų vaidmenį, atliekamą priimant pabėgėlius ir juos integruojant. Nepaisant to, ši procentinė dalis gali būti per maža su Ukraina besiribojančioms šalims, kurios priima žymiai daugiau pabėgėlių. Todėl, nors šis lygis yra minimalus, reikėtų skatinti skirti daugiau lėšų, kad bent 50 proc. paramos pagal nurodytą prioritetą būtų skiriama paramos gavėjams, kurie yra vietos valdžios institucijos ir vietos bendruomenėse veikiančios pilietinės visuomenės organizacijos.

3.7. EESRK supranta, kad būtina išsaugoti pirminius sanglaudos politikos tikslus ir tai, kad ji negali tapti universalia „pagalba“ bet kokios galimos ekstremalios padėties atveju. Šiuo tikslu suprantamos nuostatos, pagal kurias bendra pagal pabėgėlių integracijos prioritetus valstybėje narėje numatyta suma apribojama iki 5 proc. tos valstybės narės bendro pradinio nacionalinio asignavimo iš ERPF ir ESF+. Tačiau šios ribos turėtų būti peržiūrėtos anksčiau, kad prireikus būtų palikta pakankamai erdvės, ypač su Ukraina besiribojančioms šalims. Akivaizdu, kad iššūkiai, tenkantys šalims, priimančioms didžiąją dalį pabėgėlių iš Ukrainos, yra didesni nei tie, su kuriais susiduria kitos ES valstybės narės. Todėl nustatant procentines ribas reikėtų atsižvelgti į tikrąją padėtį ir į skirtingų valstybių narių patiriamų iššūkių skirtumus.

([4]) EESRK pozicijos dokumentas dėl *REACT-EU*.

([5]) Savo ankstesnėse nuomonėse EESRK nuosekliai laikėsi nuomonės, kad išankstinių mokėjimų arba išankstinio finansavimo padidinimas yra palankiai vertintinas, tačiau reikia dėti daugiau pastangų siekiant užtikrinti, kad finansiniai ištekliai būtų sutelkti kuo skubiau. Kaip minėta EESRK pozicijos dokumente *„Finansinė parama valstybėms narėms, labai nukentėjusioms nuo didelio masto ekstremaliosios visuomenės sveikatos situacijos“*.

3.8. EESRK ragina Europos Komisiją glaudžiai bendradarbiauti su valstybėmis narėmis, vietos valdžios institucijomis ir pilietinės visuomenės organizacijomis, kad būtų kuo veiksmingiau ir greičiau išnaudojamos FAST-CARE sukurtos galimybės remti Ukrainos pabėgėlius. Nors reglamente valstybių narių prašoma galutinėje įgyvendinimo ataskaitoje pateikti 30 proc. sąlygos įvykdymo ataskaitą, EESRK ragina nuolat teikti ataskaitas ir įtraukti pilietinę visuomenę į šių nuostatų įgyvendinimo stebėseną.

3.9. Pirmiau išdėstytos nuostatos taip pat taikomos planuojant, įgyvendinant ir stebint sanglaudos politikos įgyvendinimo programas ir vykdant įgyvendintinų projektų atrankos procesą. Atsižvelgiant į tai, reikėtų atkreipti dėmesį į riziką, kad sanglaudos politika gali tapti fragmentišku atsaku į ekstremaliąsias situacijas, kurios sukrečia mūsų žemyną.

3.10. Užtikrinti aiškią sanglaudos principų ir pagrindinių politikos tikslų sąveiką su nauja socialine, ekonomine ir aplinkosaugine tikrove, kurioje susiduriama su darbo jėgos trūkumu, tiekimo grandinės sunkumais ir kylančiomis kainomis bei energijos sąnaudomis, turėtų būti pagrindinis rūpestis siekiant, kad būtų užtikrintas tinkamas įsisavinimo lygis, kuris atspindėtų veiksmingiausią turimų išteklių naudojimą.

4. EESRK atkreipia dėmesį į Komisijos sprendimą nepratęsti taisyklės „n+3“ 2014–2020 m. programoms papildomiems metams, taip pat į savo vertinimą, kad, nepaisant 2022 m. ir 2023 m. mokėjimų asignavimų skyrimo laikotarpio pradžioje (daugiausia dėl išankstinio finansavimo), 2021–2027 m. laikotarpiu FAST-CARE poveikis biudžetui yra neutralus ir dėl to nereikia keisti daugiametės finansinės programos metinių įsipareigojimų ir mokėjimų viršutinių ribų. Tačiau EESRK primygtinai ragina Komisiją stebėti pokyčių poveikį ir suteikti galimybę patenkinti naujus ar augančius poreikius ar prioritetus.

Briuselis, 2022 m. rugsėjo 21 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkė
Christa SCHWENG